

stoljeća navodi Milan Crnković, a istu tezu u svojem djelu koristi i Valentina Majdenić iako je ona nekoliko puta opovrgnuta, npr. u istraživanjima Berislava Majhuta i Dubravke Zime). Šturi faktografski podaci, nabranja i suvišno opisivanje sadržaja analiziranih djela djeluju monotono i pridonose više statističkom, nego znanstvenom karakteru obiju knjiga. Ipak, obje su dobrodošle utoliko što uvode do sada nenačetu temu regionalnosti u područje istraživanja hrvatske dječje književnosti.

Martina Jurišić

Obljetnica kao poticaj

Marina Protrka Štimec, Diana Zalar i Dubravka Zima, ur. 2013. *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 485 str. ISBN 978-953-7210-62-5

Znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza* održan u Zagrebu 24 i 25. studenoga 2011. u čast stogodišnjice rođenja Grigora Viteza ove je godine rezultirao u vrlo opsežnom, metodološki zanimljivom i raznolikom monografijom. Knjiga sadrži trideset i tri članka čiji su autori, uz priznate domaće znanstvenike i poznavatelje dječje književnosti, i znanstvenici iz inozemstva. Kako i same urednice u uvodniku navode, tekstovi su, za razliku od referata održanih na skupu, uvelike izmijenjeni i doradeni, što potvrđuje njihovu kvalitetu, te svojim rasporedom slijede strukturu samoga skupa. Zanimljivost jest mnogovrsnost perspektiva kojima se pristupa razumijevanju i tumačenju Vitezova djela.

U prvom dijelu Vitezov opus sagledava se iz književnopovijesne, teorijske, metodičke, ilustratorske i prevoditeljske vizure u namjeri da se revidira i novim pojedinostima osvježi suvremena pozicija Vitezova stvaralaštva, dok je drugi dio monografije okrenut trenutačnome stanju istraživanja unutar znanstvenoga područja dječje književnosti. Autori prezentiraju aktualnu problematiku koja zaokuplja suvremene istraživače dječje književnosti pritom koristeći nešto posebniji, odnosno suvremeniji metodološki aparat u analizi Vitezova pjesništva, usporedimo li ga s onim na koji nailazimo u prijašnjim kritičkim tekstovima o njegovu stvaralaštvu, ali i u analizi ostalih književnih djela i autorskih opusa. Tako Diana Zalar u članku „Koncentrični semantički krugovi književnoga djelovanja Grigora Viteza“ koristeći sintagmu *koncentričnih krugova* proširuje dosadašnja saznanja o Grigoru Vitezu koja su većinom obuhvaćala stilske i druge odlike njegove poezije za djecu, s dosad nepoznatom, bogatom rukopisnom bibliografijom u kojoj je Vitez još za života pokušao objediniti sva područja svojega književnoga djelovanja (književnik, antologičar, prevoditelj, jezikoslovac i sastavljač udžbenika, urednik, novinar itd.).

Rad Dragice Dragan prezentira zanimljiv pomak interesa s autora na ilustratora kao suautora imaginacijskoga svijeta Vitezove riječi. Autorica navodi imena ilustratora koji su dekodirali Vitezovu poetiku, počevši od prvijenca *San borca u zoru* do posljednje zbirke *Kako živi Antuntun*. Robert Bacalja u članku predstavlja Vitezovu poeziju u intertekstu hrvatske dječje poezije pritom izdvajajući motive koji su bili poticaj autorovu dječjem

pjesništvu, ali i autorove motive koji su poticali suvremene hrvatske dječje pjesnike. Na primjerima iz Vitezova pjesničkoga opusa Domagoj Brozović predočava mehanizme gradnje nonsensne pjesme.

Marina Protrka Štimec, povezujući mimezu i igru, tumači Vitezov ludizam. Izdvajajući Vitezove pjesničke i prozne tekstove koji postaju plodonosni za razumijevanje određenih aspekata slobodne igre, autorica nudi nove mogućnosti tumačenja umjetničkih (književnih) i pedagoških praksi.

Tamara Grujić u radu istražuje koliko su Vitezov nonsens i igra zasnovani na tradiciji. Autorica nalazi kako Vitez, u namjeri da poduči i zabavi dijete, u svoje stihove ugrađuje žanrove usmene književnosti (narodne zagonetke i brzalice), pritom ih modernizirajući i prilagođavajući mladom čitatelju. Sličnom tematikom bavi se i članak Svetlane Kalezić-Radonjić u kojemu autorica upućuje na Vitezovo raznovrsno preoblikovanje i dograđivanje narodne pjesme inventivnim i neuobičajenim elementima.

O jedinjoj Vitezovoj autobiografiji objavljenoj 1963. piše Vinko Brešić. Autor analizira pripovjedne postupke te ukazuje na društvene strategije koje utječu na oblikovanje autobiografskoga subjekta i na njegovu strukturu, povezuje ih s političkim i društvenim okolnostima nastanka teksta da bi istaknuo kako će se pojedine aporije na koje autobiografija upućuje moći riješiti tek objavljivanjem sustavnoga i kritičkoga izdanja Vitezova opusa.

Jasna Ažman prezentira pisma Ivana Brlića upućena Grigoru Vitezu od 1953. do 1960. godine kao prilog argumentaciji kako je Vitez svojim uredničkim posredovanjem visokoestetskih kulturnih i kritičkih normi uistinu nastojao redefinirati i preusmjeravati dotadašnju uređivačku praksu.

O kritičkoj recepciji Vitezova djela piše Ivan Bošković stavljajući naglasak na kritičke osvrte i tekstove koji su presudno utjecali na konstituiranje književnika Grigora Viteza u kanonsko ime hrvatske (dječje) književnosti. Književnom recepcijom pozabavila se i Dubravka Težak, no za razliku od Boškovića koji je usmjeren na akademsku kritiku i književnopovijesne preglede, autorica uzima u obzir i kritičku produkciju objavljenu u dnevnim novinama, dječjim publikacijama i pedagoškom tisku.

Vitezovim jezičnometodičkim prinosima bave se Bernardina Petrović i Jelena Vignjević. Rad analizira udžbenik *Naš jezik: gramatika i pravopis za IV. razred osnovne škole* koji je Vitez sastavio i objavio u suautorstvu s Ivanom Frolom 1947. godine. Autorice opisuju metodičke značajke udžbenika te analiziraju izvanjezične prilike u kojima je nastao. Istražuju kojima su se tadanjim suvremenim priručnicima poslužili autori te kako su se njihove teorijske i metodološke pretpostavke odrazile na metodiku hrvatskoga jezika.

Pedagoško-metodičkim aspektima Vitezova stvaralaštva zaokupljeno je nekoliko radova u monografiji. Članak Dijane Dvornik i Esmeralde Stanišić propituje ulogu naslova Vitezovih pjesama u pobuđivanju interesa učenika za čitanje, recepciju i pokretanje emocija. Teodora Vigato istražuje koliko su Vitezovi tekstovi prisutni na županijskim i državnim susretima LiDraNo te koliko su utjecali na stvaranje novih tekstova koji se izvode na toj manifestaciji. Scenskim potencijalom Vitezovih tekstova bavi se i Lidija Dujić, referirajući se na učestalost postavljanja igrokaza *Plava boja snijega*, koju evidentira i Teodora Vigato na LiDraNu, što se povezuje s praksom dijalogiziranja, uspavlivanja, razbrajanja – prisutnom u mnogim Vitezovim antologijskim stihovima.

O prvim prijevodima Vitezova djela na engleski jezik piše Smiljana Narančić Kovač, analizirajući prevoditeljske strategije i komentirajući pritom kontekste pojavljivanja pojedinih prijevoda. O slovenskim prijevodima Grigora Viteza i njegovoj recepciji u Sloveniji piše Milena Mileva Blažić, a pregledom recepcije Vitezova stvaralaštva u Srbiji pozabavio se Predrag Jašović. Sličnostima i razlikama Vitezove dječje poezije i poezije Jovana Jovanovića Zmaja bavi se Jovan Ljuštanović. Autor ispituje tematsko-motivske sličnosti i razlike dvaju pjesnika te impulse koji su stizali iz Zmajeva u Vitezovo djelo. Prvi dio monografije zaključen je člankom Tihomira Petrovića koji piše o stilskim, posebice zvučnim, osobitostima Vitezova poetskoga opusa.

Drugi dio, kao što smo istaknuli, usmjeren je propitivanju suvremenoga stanja dječje književnosti, a otvara ga zanimljiv i simptomatičan članak Berislava Majhuta koji se bavi „bijelim područjima i crnim rupama“ kao problemskim mjestima u povijesti hrvatske dječje književnosti. Autor ističe kako u povijesti hrvatske dječje književnosti postoje golema, posve neistražena „bijela područja“ koja tek čekaju da ih se omeđi i vrednuje, dajući prioritet rješavanju „crnih rupa“, odnosno reinterpetiranju područja koja su obrađena u, danas neprihvatljivom, ideološkom ključu.

Marina Gabelica piše o budućnosti dječje knjige, odnosno o medijskoj rekontekstualizaciji pisanja, čitanja i objavljivanja dječje književnosti. Autorica navodi imanentne teorije iz područja digitalne poetike te primjere iz područja dječje književnosti koji su doživjeli takve pretvorbe, propitujući pritom odnose tradicionalnoga medija (dječje knjige) i novih oblika (elektronička dječja književnost), ali i njihovu recepciju u djece. Ivana Kukić Rukavina i Boris Kukić također donose primjer medijske rekontekstualizacije dječje književnosti u medij stripa. Berislav Majhut i Sanja Lovrić istražuju nakladničke strategije vidljive u distribuciji romana u svescima koji su se objavljivali početkom 1930-ih godina.

Dubravka Zima piše o liku adolescentice koji se pojavljuje u drugoj polovici devetnaestoga stoljeća. Autorica iščitava književne i paraknjiževne tekstove o adolescenticama i za adolescentice koji su bili dostupni do kraja devetnaestoga stoljeća, posebno se osvrćući na privatni adolescentski dnevnik Ivane Brlić-Mažuranić, pisan u razdoblju od 1888. do 1891. Marijana Hameršak istražuje strategije produkcije i recepcije bajki u Hrvatskoj u razdoblju između Prvog i Drugog svjetskog rata oslanjajući se na recentne dosege antropoloških studija djetinjstva koje shvaćaju djecu i mlade kao aktivne subjekte i društvene aktere. Ljiljana Pešikan-Ljuštanović u članku „Od zaštićenog do zaštitnika“ razmatra na koji se način fantastični dječji roman približava podvrsti fantastičnoga romana o spašavanju svijeta i ponovnom uspostavljanju narušene ravnoteže. Kao primjere uzima fantastične romane Zvonka Todorovskog *Prozor zelenog bljeska* i *Mrlja* te romane *Aven i jazopas u Zemlji Vauka* i *Peti leptir* Uroša Petrovića. Tea Sesar na primjeru triju romana suvremene hrvatske spisateljice Nade Mihelčić pokušava pristupiti uobličavanju suvremene žanrovske romaneskne strukture unutar kanona dječje književnosti i književnosti za mlade. Kao dominantno načelo kojim se analizira uklopljenost unutar navedenoga kanona, autorica ističe analizu pripovjedne situacije.

Lana Mayer i Vedrana Živković Zebec u članku „Drukčiji anđeli“ bave se osobama s mentalnom retardacijom i invalidnošću koje imaju različite statuse u suvremenom društvu. Na primjerima iz hrvatske i njemačke književnosti autorice pokazuju kako se na mentalne

poteškoće reagira s nesigurnošću, odbacivanjem i predrasudama, dok se pojedincima s tjelesnim poteškoćama pristupa sa sažaljevanjem i brižnošću.

U posljednjem članku zbornika Lilijana Burcar bavi se razotkrivanjem političkoga u dječjoj književnosti, odnosno društveno-ekonomskom eksploatacijom migranata i mehanizmima njezine neutralizacije. Autorica analizira roman *Lawn Boy* američkoga pisca Garyja Paulsena iz 2007. te prikazuje kako roman nesvjesno odobrava najnoviju logiku eksploatacijskih načina rada u obliku potplaćenih radnika imigranata koje roman čini gotovo nevidljivima, iako su nužni za glamurozni poslovni uspjeh glavnoga lika.

Monografija *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza* predstavlja značajan doprinos proučavanju života i djela Grigora Viteza. Osvjetljavajući Vitezov opus iz različitih perspektiva, ova zbirka studija podastire nove, svježe poglede na autorovo stvaralaštvo, popunjavajući pritom mnoge praznine razmatranjem još neistraženih dijelova njegova života i stvaralaštva. S druge strane, monografija nudi vrlo važan i potreban sinkronijski uvid u suvremeni trenutak dječje književnosti, upućujući na veliki istraživački potencijal toga područja, čime ujedno dodatno osnažuje poziciju dječje književnosti kao teme istraživanja književne znanosti.

Katarina Ivon

Znanstvena brižnost i marno sročene misli

Vinko Brešić, ur. 2013. Članci. *Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić. Kritičko izdanje.* sv. 4. Priredila Marina Protrka Štimec. Slavonski Brod: Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod. 290 str. ISBN 978-953-6842-29-2

U nizu „*Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić*“ urednika Vinka Brešića objavljen je i četvrti svezak, u kojemu su sakupljeni svi članci koje je Ivana Brlić-Mažuranić za života objavila u periodici. Knjigu je skrupulozno i s velikom filološkom brižnošću priredila **Marina Protrka Štimec**, uvrstivši u nju publicističke članke, književne priloge, pripovijetke, pjesme, crtice i druge rubne književne vrste, poput, primjerice, prvotiska već višekratno spominjanoga i djelomice objavljenoga teksta nastaloga povodom smrti Ivana Mažuranića i zapisanoga, kako se to opetovano navodi, na koricama knjige koju je autoričin djed imao kod sebe u trenutku smrti.

Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić u prethodne su tri knjige postavila vrlo visoke standarde kritičkoga izdanja književnoga teksta, posvećujući posebnu pažnju kolacioniranju različitih rukopisnih i tiskanih inačica pojedinih tekstova i utvrđujući na taj način konačne, kritičke verzije svakoga pojedinoga objavljenoga autoričinoga teksta. Četvrti svezak prema tekstu Ivane Brlić-Mažuranić postupa jednako pažljivo, donoseći za svaki objavljeni članak precizne bibliografske podatke i navodeći sve razlike među postojećim objavljenim i rukopisnim inačicama.

Kronološki je raspon objavljenih tekstova vrlo širok: radi se o razdoblju od 1903., kada u zagrebačkoj *Prosvjeti* autorica objavljuje prigodnu pjesmu „Jela i orao“, do 1938., godine autoričine smrti, u kojoj u zborniku posvećenom Camilli Lucerni izlazi njezina